

*Іван Пасемко
(Київ)*

УКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ТОПОНІМІЇ ГАЛИЧИНИ, БУКОВИНИ, ВОЛИНІ ТА ЗАКАРПАТТЯ – СВІДЧЕННЯ АВТОХТОННОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОСУ

Пропонована робота – результат багаторічних спостережень і узагальнень, наслідок вивчення гідронімів, ойконімів та оронімів багатьох районів Західної України. Таке дослідження з ділянки топоніміки, зокрема Галичини, Буковини, Волині, Закарпаття, навіть суміжних з ними районів у закордонні (Берестейщина; Закерзоння – Лемківщина, Надсяння, Підляшшя, Холмщина; Пряшівщина, Південна Буковина, Марморощина, Задунав'я, Банат, Придністрів'я), хоч як це дивно, стало особливо актуальним в роки української Незалежності, коли антиукраїнським силам, недругам української державності як у межах України, так і поза її кордонами навіть після кількох років самостійності всіляко прагнеться на догоду антиукраїнським силам віднайти відповідні шляхи та аргументи зруйнування всіх підвалин самостійності України як незалежного державного організму в Центральній-Східній Європі. Але найбільший подив викликає те, що серед багатьох українофобів, супротивників та відвертих ворогів української незалежності є чимало вихідців з України, щоправда, таких, хто не має щонайменшого уявлення про західний регіон України, його історію, про внесок галичан, волинян та буковинців у розвиток української матеріальної культури, літератури, мистецтва, усної народної творчості, зрештою, техніки, архітектури, гідробудівництва... На науковій конференції у Сенаті Республіки Польщі 15 вересня 1999 р. Надзвичайний і Повноважний посол України в Польщі Дмитро Павличко заявив: "На виникнення самостійної України 1991 р. чи не вирішальний вплив мали власне галичани і волиняки"¹.

Та згадувані українофоби, переважно не володіючи системними знаннями, проголошують свої безпідставні узагальнення, що лише засвідчують і унаочнюють їхнє дилетантство, розкривають плани й завдання підриву України як незалежної держави, можливо, виконуючи якісь особливі завдання спецслужб відповідних держав.

Чого варті у цьому зв'язку хоча б заяви відомого в минулому члена Національної Спілки письменників України Віталія Коротича. В одному зі своїх антинаукових і антиукраїнських послань, оприлюднених у газеті „Киевские ведомости”, він заявив: “ [...] і я думаю те, що Україна відокремилась сьогодні від Росії і потрапила в колоніальне, набагато гостріше, ніж це було з Росією, підпорядкування до трьох західноукраїнських областей – це неприродно [...]. Це дуже

ненормально, бо величезний потенціал України народжений далеко не тільки прикарпатськими районами, що впродовж багатьох років були ніякою не Україною, а польською провінцією з усіма провінційними нашаруваннями.”²

Ще один „фахівець” із проблем Галичини народний депутат Верховної Ради України 1-го й 3-го скликань Олександр Чародеев вважає, що „Галиция – это сплошная полонизация”³.

Лише на цих 2-х прикладах переконуємося, що і зовнішні, і внутрішні „ідеологи” всіляко намагаються принизити роль Галичини в українському історичному процесі державотворення, заперечити її внесок у загальноукраїнській національний процес історичного розвитку. І все це за наявності таких сподвижників українства – вихідців з Галичини, якими були Юрій Котермак (1450-1494), Іван Вишенський (1545-1620), Маркіян Шашкевич (1811-1843), Іван Франко (1856-1916), Іван Труш (1869-1941), Андрей Шептицький (1865-1944), Юліян Романчук, Іван Крип'якевич, Володимир Кубійович (1900-1985)! Якщо Галичина - «суцільна полонізація», то як у цьому регіоні народжувався у далекому історичному минулому й народжується зараз такий інтелектуальний потенціал? Адже Львів і Галичина в умовах майже суцільного польського та німецького засилля були родоначальниками українських братств (1585 р.) та братських шкіл (1586 р.), що зіграли вирішальну роль у формуванні й навіть комплектуванні вищої школи в Україні. Створені у Львівській та Луцькій братських школах „порядки школьні” або ж навчальні статuti сприяли розвитку теоретичних положень дидактики геніальним чеським педагогом Яном Амосом Коменським, формуванню його педагогічних переконань. Відтак трохи незрозуміло або в часових рамках неаргументовано звучить твердження В.П. Трощинського та А.А. Шевченка в книжці «Українці в світі» із серії «Україна крізь віки» про те, що «в братських школах України глибокі корені пустили педагогічні ідеї Яна Амоса Коменського»⁴. Насправді ж, коли формувалися засади дидактики Я.А. Коменського, то досвід роботи братських шкіл мав за собою вже десятки років; вони подекуди навіть уже почали сходити з історичної сцени, щоправда, ставши основою зародження та подальшого розвитку вищої школи в Україні (Києво-Могилянська академія). Просто названі автори не досить обізнані з досягненнями української педагогічної думки, зокрема дрогобицької педагогічної школи, де свого часу знаний фахівець Б.Н. Мітюрів на підставі методу порівняння положень згаданих „школьних статутів” та творів Я.А.Коменського довів, що той в деяких місцях буквально процитував окремі фрагменти „школьних статутів”. На підтвердження цього дослідник своєю чергою цитує цілі пасажі з „школьного статуту”

та уривки з творів славнозвісного чеського педагога.

Тут не можна обійти й думок нинішнього ідейного виразника польських інтересів у Галичині Станіслава Славоміра Ніцеї, чий виступ на шпальтах „Gazety Lwowskiej” під рубрикою „З нагоди року Львова” у матеріалі «Вісник польського Львова» створював навкільцього західноукраїнського міста особливу ауру великомучеництва, утверджуючи таким чином ідею повернення Львова до лона “своєї” матері-батьківщини Польщі. “Феномен Львова, – писав С.С.Ніцея, – міста, якому п’ятдесят років тому перерізано вени, звідки на підставі Ялтинських ухвал виселено чи не всіх його давніх мешканців і замінено їх іншомовними, є дивним. Ця катастрофа спіткала багато європейських міст того часу: з польських – Вільно, Станіславів, Тернопіль, Кременець, з німецьких – Вроцлав, Щецин, Ополе, Гданськ. Але жодне з них, навіть набагато більше од Львова, як Вроцлав або Гданськ, не витворило такої легенди вигнання, не видало такої кількості літературних, наукових та художніх плодів туги [...]. Львів не належить до Польщі ось уже п’ятдесят років, але якщо порівняємо польську літературу з українсько-російською в цьому місті лише за останнє десятиліття, то на одну українсько-російську позицію припадає кільканадцять польських, і перевага тут не лише в кількості. Чим пояснити це? Ризикну висловити твердження, котре впливає з факту, що українсько-російський Львів не витворив гуманітарної еліти такого рівня, яка була і зараз є в діаспорі польського Львова. Депортовані з-понад Полтви над Віслу, Одру, Темзу, Сену, Ізар чи Йордан є чудовими співцями міста “семи Фесольських пагорбів” з гордим найменням „Semper Fidelis” – “Завжди вірний”⁵.

Польська громадська й наукова думка вже століттями з особливим пієтетом своїх “суперпатріотів” висловлює переконання, що „Lwów – to jest dawne polskie miasto”. Але століттями ті самі польські ідеологи не можуть збагнути щонайменше двох елементарних істин: старовинне українське місто Львів заснував 1256 р. (до речі, за даними деяких науковців та істориків української діаспори дата заснування Львова – 1252 р., з цієї нагоди в Нью-Йорку вийшло ювілейне видання «Наш Львів»⁶; за іншими переказами місто було збудоване 1241 р., але за твердженнями радянської історичної науки вперше згадується 1256 р.) український князь, а згодом король Данило Галицький, назвав його на честь свого сина Лева – Львовом, перенісши туди столицю з прикордонного Холма, що постійно перебував під загрозою польського нападу. В новозбудованому Львові він організував резиденцію Галицько-Волинської держави, однак у попередній столиці, Холмі, заповідав себе поховати. Запитуєш мимоволі, а хоча б хтось із державних керівників на нашій планеті заповідав поховати себе в чужому місті на

чужій землі?

Друга істина - навколо Львова як у роки історичної Речіпосполитої, так і в 20-30 рр. ХХ ст., тобто в добу Другої Речіпосполитої, у Кривчицях, Оборозині, Скнилові, Зимній Воді, Жовтанцях, Брюховичах, Рясному, Рясному Руському, Великих Грибовичах, Дублянах, Підбірцях, Лисиничах, Винниках, Солонці, Сокильниках, Лапаївці – завжди мешкали представники українського етносу. Польські, німецькі, чеські або єврейські колоністи були в селах довкола Львова такою самою рідкістю, як, наприклад, вірмени. Постає запитання, звідкіля взялися ці острови Львів, Станіславів, Самбір, Дрогобич, Стрий, навкіл котрих, як виявляється, мешкали автохтони – українці. Сучасна Західна Європа майже повністю позбулася таких аналогів. Тож ці та інші західноукраїнські міста в умовах польської державності були просто реліктами окупаційних і колоніальних дій західних сусідів України, які кремсали й шматували українську землю, а сьогодні вимагають якоїсь міфічної історичної справедливості, прибувши в минулому на землю України завойовниками-колонізаторами.

Відхиляючися трохи від теми нашої роботи, наведемо й таку паралель. Російська історіографія ось уже впродовж понад 2-х століть всіляко намагається на підставі теорії т.зв. «історичної колиски» довести, що Київ – це стародавнє російське місто. Але навколо того самого Києва, як, до речі, й Полтави, Харкова, Дніпропетровська, Донецька, чомусь розташувалися самі українські села, де іноді не те що в топонімах, а й у побутовій мові слова російського не відшукаєш. Феномен того явища загальнознаний – він повторює себе, як уже зазначалося, в Галичині, Закарпатті. У минулому це було характерно для Індії, Балкан, Чехії, Словаччини, коли міста були польськими, англійськими, турецькими, німецькими, угорськими, а навколишнє село продовжувало залишатись українським, індійським, болгарським, сербським, чеським чи словацьким, плекаючи свою рідну мову, культуру та народні звичаї. Свого часу чеський письменник Іван Ольбрахт (1882-1952) критикував національну політику уряду ЧСР у галузі шкільництва в 30-х рр. ХХ ст., що в українському середовищі Закарпаття насаджував чеські школи. Тоді він влучно зауважив, що «мова залежить не тільки від школи – набагато більше від того, як сваримося на теля, що забігло на кукурудзяне поле, або як залицяємося до дівчини під час нічного випасання коней. Русини залишилися русинами.»⁷. Тобто залишилися українцями!

Але згадані перед ним автори-опоненти, апологети Російської імперії та захисники інтересів Речіпосполитої “од можа до можа” на історичних українських землях – це просто представники жанру публіцистики, де можна висловлювати довільні думки, гіпотези,

футурологічні передбачення, що інколи не мають щонайменших історичних або наукових підстав. Тож звернімося до представників наукового світу, торкнімося діяльності проф. Пола Роберта Магочі, ідеолога та натхненника т. зв. "русинізму", який разом з іншими апологетами "русинізму", спираючися, здавалося б, на неспростовні й незаперечні наукові аргументи, висловлює істину в останній інстанції, прагнучи, наприклад, кодифікувати русинську мову в своєму, бажаному йому напрямі й дусі.

Про тих русинських "кодифікаторів" лаконічно висловився українознавець із Пряшівщини (Словаччина) проф. Юрій Бача в рецензії "Що собою являє русинський словник?". "Над рецензією "Орфографічного словника русинського язика, – писав він, – ми працювали два роки. Допомогали нам у цьому студенти факультету, – тож йдеться про більше ніж сорок тисяч слів, які треба проаналізувати по кілька разів з різних аспектів, повиписувати тисячі слів різних категорій і знайти ключ до оцінки словника. В першій частині рецензії ми відповіли на питання – зі слів яких мов "укладаючи зложили" той словник. Ми довели, що "явно нерусинських" слів у "русинському" словнику понад 97 процентів, а "ніби русинських" – неповних два з половиною процента."⁸ Як бачимо, самі вихідці з того краю спростовують, спираючися на наукові аргументи, маячню русиністів про якусь окремішність русинської мови та про створення Русинії як окремого державного організму.

Але потерпівши повне фіаско на Закарпатті з ідеєю створення Русинії, П.Р. Магочі на цьому не спинився, ініціюючи нову проблему – Галичини. Для нього ця земля абсолютна *terra incognita*, але ж то байдуже. Заради певної ідеї він може працювати самовіддано, жертвовно – тільки б досягти мети. А мета одна: довести світовій громадськості, що Закарпаття, Галичина (не відаємо, який наступний регіон України зацікавить його у майбутньому) – це не автохтонні землі українців. Десь на певному історичному етапі, на переконання П.Р. Магочі, українці на зразок іспанських конкістадорів або ж бритів просто-напросто захопили ці землі, витіснили автохтонів і самі заявили про себе як єдині її господарі. Так, у доповіді, виголошеній на міжнародній конференції «Галичина – регіональна ідентичність», що відбулась у м. Орхусі (Данія) з нагоди 70-річчя місцевого університету, він заявив, що Галичина повинна стати трансферною територією⁹ поміж Україною та Польщею, а ніякою не Україною.

Сповідуючи наукові засади в дискусії, ставлю резонне запитання: «А що матеріального та духовного залишили польський, єврейський та німецький етноси в Галичині?». Оponentам одразу відповідаю, що навіть величаві латинські костьоли у Львові, Самборі та Дрогобичі аж

ніяк не можуть слугувати аргументом – це вже релікти, що постали після 1349 та 1387 рр. на теренах чи радше у містах колишнього Галицько-Волинського князівства. А Галицько-Волинський літопис промовисто свідчить, хто панував тут до завоювання Литвою і Польщею Галичини та Волині. Зрештою, вже в «Літописі Руському» за Іпатським списком цю Галицьку землю слідом за центральною Україною в 1187 р. називають Україною Галицькою в 1189 р. («І приїхав же він до України Галицької, і взяв два городи галицькі, а звідти пішов до Галича за їх (галичан. – І.П.) радою»)¹⁰.

На наш погляд, не потрібно високих титулів професора Торонтського університету та ще й завідувача кафедри історії України, щоб збагнути суть аж надто прозорого запису українського літописця тих далеких часів.

Тож мета і завдання нашого дослідження – довести на матеріалах топоніміки Галичини, Буковини та Волині, а також Пряшівщини (Словаччина), Лемківщини, Надсяння, Підляшшя та Холмщини (Польща), Берестейщини¹¹ (Білорусь), Південної Буковини, Марморощини, Задунав'я, Банату, що це історично українські регіони, хоч на їх карті історія полишила свої особливі знакові імена й водночас незначні чужомовні острівці-релікти присутності інших народів. Ці народи приїжджали на наші землі з духовною чи культурологічною місією, але основою залишається – і в Україні, і поза її межами – все-таки український елемент. Тут доречно згадати книжку українських авторів Богдана Гука, Михайла Козака, Миколи Новосада та Адама Яремка «Чужинче, іди скажи Україні», що вийшла у Перемишлі (Польща) 2001 р.¹² У ній наводиться ціла низка назв сіл і містечок Лемківщини, Надсяння, Підляшшя та Холмщини, що аж ніяк не можемо назвати польськими чи німецькими. Наведімо бодай декілька ойконімів, аби підтвердити це: Березка (польською було б Бжозка – Brzozka; такої назви там не існує), Василів, Вербиця, Верхрата, Вільшана, Володж, Гаї, Гільче, Гребенне, Грушівка, Грушовичі, Гута-Поруби, Запалів, Кобильниця Волоська, Корні (до речі, рідне село колишнього редактора тижневика «Українське Слово» й нинішнього – «Нашого слова» – Мирослава Вербового), Лази, Ліски, Малковичі, Розтока, Середня, Тенетиська (рідне село Івана Гука, автора книжки «Село над Солокією»), Терка, Тростянець, Хотинець, Явірник Руський (тобто за сучасною термінологією Явірник Український), Ярослав (поширене в Київській і Галицькій Русі ім'я). Від себе додам і назву села Розпуття (Rozpuscie, а польською мовою було б Rozdroże).

Автори книжки «Чужинче, іди скажи Україні» доречно цитують промову вихідця з Верхратої: «Ми, українці [...], не якісь „зайди“, що

не відомо, звідкіля прибули сюди – ми мешкали тут з давніх-давен разом з поляками, і ми тут зараз є, і з тим фактом конче потрібно погодитися”¹³.

У цьому зв'язку необхідно звернути увагу на думки, що висловлює польський мовознавець Тадеуш Лер-Сплавінський, наводячи їх у своїй книжці “Польська мова. Походження, виникнення, розвиток”: “Ще важче з'ясувати питання давнього територіального проникнення малопольської говірки і взагалі польського елементу на південному сході. Оминувши справу власне згаданих лемків, поселення яких є відносно недавнє, бо ж не сягає у минуле далі XIV століття, але вкрило собою дуже рідко заселені підгірні терени – тут напрошується проблема первісної етнічно-мовної приналежності т. зв. Червоної Русі, або давніх Червенських міст. Згідно зі свідченням найдавнішої руської хроніки (т.зв. Нестора) були це польські землі, що Володимир Великий здобув 981 року на “Ляхах” разом з Перемишлем, Червнем та іншими навколишніми місцями. Подальші їх історичні долі відомі: повернувшись за Болеслава Хороброго під тимчасове польське панування, ті т.зв. Червенські міста опинилися, після упадку Болеслава Хороброго, знову в руських руках і лише 1340 року були здобуті Казиміром Великим для Польщі. Однак це була тоді вже етнічно цілковито руська територія, куди тільки повільно почала проникати польська колонізація, щоб лиш упродовж віків зaledве добитись у цьому краї, бодай у деяких округах, кількісної переваги над руським елементом, як це було в найближчих околицях Перемишля, Львова та на Тернопільщині”¹⁴.

Якщо бути аж надто прискіпливим, то можна одразу заперечити думки Т. Лер-Сплавінського, спираючися на топонімію. Якби Червен найменували поляки, то вони скоріше за все назвали б місто Czerwiec, як назву місяця червень польською мовою.

У „Літописі руському” за Іпатським списком у рік 6489 (981) повідомляється: „Пішов Володимир до Ляхів і зайняв городи їх – Перемишль, Червен та інші городи, які є й до сьогодні під Руссю”¹⁵.

А ось погляд на ці питання Наталі Полонської-Василенко: „Слова літопису, що то були „лядські” міста, викликають сумнів. Територія, яку захопив Володимир, була заселена українською людністю – дулібами, білими хорватами – і не належала до Польщі; можливо, вона входила до Великоморавської держави. Пізніше землі над горішньою Віслою – Краківщина – до 990-х років належали до Чеської держави. Масуді писав, що в 943 році Русь межувала з Богемією, себто Богемія володіла Краковом та Білою Хорватією [...]. Козьма Празький писав, що до 980-х років Краків належав до Чехії.”¹⁶.

Схожа ситуація й на Пряшівщині. Рецензуючи книжку Івана Ваната "Волинська акція" про історичне минуле Пряшівського краю у післявоєнний період, зокрема про переселення пряшівців на Волинь, і знаходячи паралелі в долі мешканців Пряшівщини й жителів Лемківщини, Надсяння, Підляшшя та Холмщини, український письменник і публіцист Леонід Кореневич зазначав: "Пряшівщина теж споконвіку належала до Закарпаття. Вчитайтесь в назви її сіл, і на вас повіє такою українськістю, що іншої годі й придумати: Криве, Крижі, Луків, Ялинки, Малий Липник, Воронів, Ясенівці, Машківці, Матівці, Маківці, Збій, Новоселиця, Пихні, Пчолиний, Руський Потік, Руська Воля, Телепівці, Чукалівці, Бистре, Борів, Вільшинків, Мала Поляна, Рокитівці, потічки, потоки, Доброслав, Довгуня, Куримка, Ладомирова, Рівне, Розтоки... І так без кінця – що в Бардіївському окрузі, що в Сабинівському чи в Старолубовнянському, Снинському чи Гуменському, Воронівському чи Міжлабірському... Старі ужгородці з прикрістю згадують, як до війни місто постачали овочами з Пряшівщини. Та її по війні відрізали попід самі ужгородські вікна: літак, ідучи на посадку в Ужгороді, мусить робити коло над Словаччиною. Задля того й проводили 48-го року оптацію, аби край цей не мав надалі й згадки про своє українство."¹⁷

Бо ж особливою рисою топоніміки відповідного регіону є той факт, що вона являє собою своєрідну скарбницю чи комору таких назв водних об'єктів, елементів рельєфу земної поверхні та назв поселень, котрі століттями й тисячоліттями несли своє ім'я. Ці назви й нині продовжують життя під своїм стародавнім іменем, зафіксованим у літописних документах або інших пам'ятках, зрештою, в історичній пам'яті народу, що з покоління у покоління передає звучання тієї чи іншої назви наступним поколінням, котрі, зрештою, передадуть її своїм нащадкам. Звісно, корінний народ, тобто автохтони, може також націоналізувати або засвоїти відповідні назви своїх попередників і зберігати їх у своєму фонетичному та морфологічному оформленні як історичний факт для подальших поколінь. Красномовним свідченням цього слугує назва німецького містечка Зуль (Suhl) на західних теренах Німеччини, що має у своїй основі слов'янську назву сіль – соль – sol – sůl (чеське). Тривалість чеського -ů- відтворюється німецьким довгим -uh-, де „h" вживається лише для передачі тривалості -u-. Схожим реліктом може слугувати назва міста Москви, що у перекладі з фінської мови означає "каламутна", "брудна". Йдеться, звісно, про річку. Таким самим промовистим свідченням минулого є назва села Ятвяги колишнього Рудківського району на Львівщині, що свідчить про походи або про торговельні контакти того спорідненого з прусами племені ятвягів, чії бойові чи ділові шляхи пролягли аж до Галичини.

Цікаві й переконливі дані подає широко знана дослідниця української топонімії Алла Коваль про західноукраїнські населені пункти Ятвяги, котрих налічується аж три: “У XII-XIII ст. Литовське плем’я ятвягів постійно воювало з нашими князями. Війни велися з перемінним успіхом, і часто давньоруські князі брали в полон воїнів-ятвягів, та їх не вбивали, а селили у себе на необжитих, незалюднених землях, яких тоді в кожному князівстві було багато. Ятвяги осідали на цих землях, заводили родини, постійно змішувалися з місцевими людьми, які поселялися поряд, переймаючи мову і віру. Так поступово від ятвягів залишилася тільки назва поселень, яка, за словами одного дослідника, є пам’яттю про великодушність наших хоробрих предків.”¹⁸

Отже, топоніміка – це своєрідна енциклопедія, комора пам’яті, що у своїх найменуваннях зберігає, а при незначних зусиллях чи пошуках – розкриває таємниці історичних назв минулого.

Очевидно, таким самим оберегом українства на Наддніпрянщині виступає й ойконім „кыяне-кыяни”. Так, у „Повісті врем’яних літ” мешканці Києва йменуються «кыянами», а не «києвлянами», як це характерно для російської мови, котру російська наука схильна переважно вважати “древнейшим восточнославянским языком”. І як лише придворні історики династії Романових не збагнули, здавалось би, аж надто простої і прозорої істини: засновником Києва був полянський князь Кий, і на його честь місто найменували Київ. Чий стольний град? І логічна відповідь: “Це Київ град”. Тож ойконім „кыяне - кыяни”¹⁹ виник ще напередодні заснування міста, а це означає, що загін, дружина або ж якась гілка племені полян, очолюваного Кием, називалися «кыянами». Після заснування міста Києва найменування “кыяне-кыяни” було перенесено й на мешканців даного нового поселення. Саме так зафіксовано у першоджерелах, таку назву зберігала й продовжує зберігати народна пам’ять українців. Натомість російська назва мешканців Києва виникла пізніше, тобто тоді, коли вже існувало місто Кия – Къевъ, а отже – „кыєвляне”. Звідси й поява у позиції „в+я” т.зв. „л” пентетікум. Зрозуміло, що назва “києвляне” історично вторинна. В тодішній старослов’янській чи церковнослов’янській абетці не існувало літери „з”, але літописець за її наявності обов’язково написав би „кыянэ”, та, мабуть, іще логічніше, що тодішні літеросполучення „н+е” читали [не], тобто в російській транскрипції вимова передавалась би [нэ]. Не могло бути російським і написання в літописах столиці України-Руси у формі “Къевъ”, бо природа російської мови зовсім інша: таке написання не відповідає російській вимові. Отже, це було просто-напросто українське написання, але графема “ы” заплутала багатьох учених, навіть російського мовознавця німецького походження Макса Фасмера²⁰.

Прикладом того, як ойконім зберігає своє історичне походження та свої типові національні корені, може слугувати найменування польського міста у межах сучасної Речіпосполитої Польщі Грубешув (Grubieszów), колишня українська назва Грубешів. Доходимо висновку, що цей ойконім – український за походженням, бо ж український “грубий”, а польською “gruby”. За умови польського походження назви міста воно йменувалося й Grubieszów – Груб’єшув, чого не подають польські історичні, географічні чи енциклопедичні джерела, зрештою, не подає й сучасна польська мапа, написи на шляхах країни.

Але досліджуючи топонімію Галичини, Волині, Буковини та Закарпаття, ми не можемо проходити повз такі важливі в історичному минулому терени, як Пряшівщина (Словаччина), Лемківщина, Надсяння, Підляшшя та Холмщина (Річпосполита Польща), що нині перебувають поза межами України. Йдеться про колись єдиний ареал, що входив до складу Київської Русі, а згодом Галицько-Волинського князівства, (пізніше королівства). На якійсь же підставі Володимир Великий 981 р. приєднував ці землі до Київської Русі! Очевидно, це був історично руськомовний чи українськомовний регіон, бо впродовж наступних століть аж до 1945 р. над його українізацією не могла працювати ні Річпосполита Польща до свого першого поділу 1772 р., ні Австрія, а згодом з 1867 р. Австро-Угорщина до свого розвалу в 1918 р., ні сама Друга Річпосполита протягом 1918-1939 рр. Тут не можна оминати події, що мала місце після Другої світової війни, коли землі того регіону було передано на підставі підписаних документів відповідно Чехословаччині та Польщі. Українські історики та мовознавці мали б глибше опрацювати цю проблему, що її свого часу почала славетна Н. Полонська-Василенко.

Говорячи про проблему нашого дослідження, доречно процитувати звернення „До громадян України! До українців зарубіжжя!” письменника Володимира Дрозда, президента Фонду „Дівич-гора”, де надзвичайно вдало передані завдання, поставлені в цьому дослідженні: „Проте розбудова будь-якої, а тим більше – нашої української, на багаторічних руїнах держави неможлива без пильної уваги до джерел етносу, без дослідження і пропаганди цих джерел, нашої історії у широкому світі. Маємо ж усвідомити самі і донести до світового співтовариства, що ми, українці, не гості на своїй землі, що наше національне коріння – у найглибших пластах минувшини. Хто це зробить, окрім нас самих?.. Трипільська цивілізація, що існувала понад 5 тис. років тому на землях Середнього Подніпров’я, а відкрита на початку (XX. – I.П.) століття, є одним із джерел української духовності”²¹.

-
- ¹ Наше слово. – 1999. – 26 вер. (№ 39). – С. 2.
- ² Киевские ведомости. – 1994. – 2 апр.
- ³ Виступ О. Чародеева на 1-й програмі Українського радіо у квітні 1994 р.
- ⁴ Троцинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. – Т. 15. Серія “Українці крізь віки”.
- ⁵ Nicieja Stanisław Sławomir. Z powodu roku Lwowa // Gazeta Lwowska. – 1994. – 28 marca (Nr. 5-6).
- ⁶ Наш Львів. – Нью-Йорк, 1952.
- ⁷ Ольбрахт Іван. Микола Шугай, розбійник. Твори. – Ужгород: Карпати, 1990. – С. 200.
- ⁸ Нове життя (Пряшів, Словаччина). – 1998. – № 11-12.
- ⁹ Доп. Пола Роберта Марочі на Міжнар. наук. конф., присвяченій Галичині, з нагоди 70-річчя Орхуського ун-ту (Данія), 1998 р.
- ¹⁰ Літопис Руський / За Іпатським списком переклав Л.Махновець. – Київ: Дніпро, 1989. – С. 347.
- ¹¹ Леонюк В. Словник Берестейщини. – Львів, 1996. – С. 357.
- ¹² Гук Б., Козак М., Новосад М., Яремко А. Чужинце, іди скажи Україні. – Перемишль: Перемиський відділ ОУП, 2001. – С. 7.
- ¹³ Там само. – С. 109.
- ¹⁴ Lehr-Spławiński T. Język polski: Pochodzenie, powstanie, rozwój. – Warszawa: PWN, 1978. – S. 67-68.
- ¹⁵ Літопис Руський. – С. 49.
- ¹⁶ Полонська-Василенко Н. Історія України. – Т. 1. – Київ: Либідь, 1995. – С. 111.
- ¹⁷ Кореневич Л. [Рец. на кн.: Ванат І. Волинська акція] // Літ. Україна. – 2002. – 29 серп.
- ¹⁸ Коваль А.П. Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України. – Київ: Либідь, 2001. – С. 126.
- ¹⁹ Пасемко І. “Кияни” і “киевляне”: Що було первісним? // Літ. Україна. – 1999. – 24 черв.
- ²⁰ Фасмер Макс. Этимологический словарь русского языка. – Т. 2. – Москва, 1990.
- ²¹ Літ. Україна. – 1999. – 7 жовт.